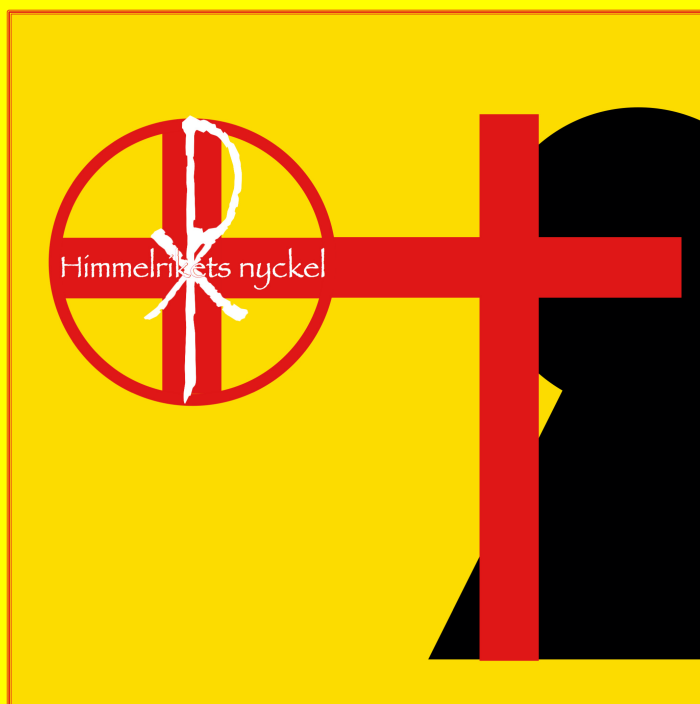




Lutherläsaren 94

INNEHÅLL

LEDAREN. *Så lika allt i grunden.*

Av Kristian Norrback..... 3

KÄRA LUTHERLÄSARE!

Ett upprop genom Kristian Norrback..... 9

APOSTLADAGEN.

I Herrens tjänst, Matt. 16:13-19.

Av Otto Granlund..... 10

LUTHER: FÅR MAN FLY UNDAN DÖDEN?

Texten översatt av Tord Carlström..... 17

SAMTIDEN UNDER LUPPEN. Analys av företeelser i vår samtid som har kyrklig dimension. Kommentar av.....

Boris Sandberg,

Tidens tecken..... 28

PS: Påven uppmanar till gemensam bön till alla gudar.....33

DE FÖRSTA MÄNNISKORNAS LEVNAD.

Luthers betraktelse över senare delen av 1 Mos. 8.

Texten översatt av Tord Carlström.....35

LUTHER OM Joh. 4:50-51.

Texten utvald av Markus Engström,

ur andaktsboken, **Spis och föda** (2002), s. 718-719..... 42

REDAKTIONSROUTEN..... Bakpärmen

PÄRMBILDEN: *Himmelrikets nyckel*, datorgrafik av Markus Engström (4.6.2020).

LUTHERLÄSAREN



NR 94 - JULI 2020

Så lika allt i grunden

Av Kristian Norrback

En lutherläsare får pandemiåret 2020 många hälsningar från 1500-talet med dess pestepidemier och många andra sjukdomar. Frågor om isolering och prästers sjukbesök diskuterades då liksom nu.

Även om bakterien skulle upptäckas först över trehundra år senare så nämns betydelsen av att tvätta händerna också på 1500-talet. Sedan antiken föreställde man sig att "gift" (latin: *virus*) spreds genom luften och orsakade sjukdomar – och det är ju i slutändan inte alldeles skilt från dagens virologiska kunskap.

Pest och sjukdom fanns med i Luthers hela liv. Två av hans bröder hade dött i pesten inom en vecka före 1525. 1527 tömdes Wittenberg på folk i ett pestutbrott. Lutherhuset "Svarta klostret" blev sjukstuga. Nedan följer en översättning av författaren *Eva Zellers* inlevelse i *Katharina Luthers* arbete mitt i pesten den sommaren. I det här numret (s. 17-27) ingår också en del av Luthers skrift "*Får man fly undan döden?*" som skrevs i slutet av året efter den överståndna epidemin.

1538 var pesten på gång igen. Det är troligen då Luther i ett bordssamtal berättar: "Jag har nu överlevt tre pestutbrott, och har också besökt några som haft pesten, som Schadenwald ... Men det har inte skadat mig, Gud ske lov! Den gången kom jag hem och tog min *Margaretha*, som då var liten (född 1529), om munnen med otvättade händer. Jag hade verkligen glömt den saken, annars hade jag inte gjort det, det hade varit att fresta Gud."¹

Luther hade öga också för epidemins psykologi: "Den verkliga pesten är rädslan för pesten, som orsakar panik." Det avgörande är ändå att vi med evangelium har "Livets ord".

I en predikan i oktober 1538 säger han: "Det gäller att fatta mod i Herren och lita på honom (när vi hör ryktet om pesten), och att var och en förblir och fortsätter i sin kallelse, och inte överger sin nästa när han behöver vår hjälp och vårt stöd. Vi borde inte vara så väldigt rädda för döden, eftersom vi har Livets ord och Ordets Herre, som har övervunnit döden för vår skull."²

¹ St Louisutgåvan, XXII, 695.

² St Louisutgåvan, XXII, 1301

Här följer ett utdrag ut Eva Zellers (född 1923) bok *Die Lutherin. Spurensuche nach Katharina von Bora*³, s. 118—123 ("Lutherskan. Att leta spår efter Katharina von Bora"):

"Nej, Wittenberg var inte Paradiset. I slutet av augusti 1527 kom pesten. Den dök upp plötsligt, särskilt hos unga människor. Akta dig, lilla blomster!"

Pesten började med svullnader i armbålorna och ljumskarna, blåa fläckar på huden och frossa. Hade den en gång nått ett hus, skonades ingen. Men det fanns en ännu en annan, värre pest: rädslan för pesten. Folk undvek varandra, så att man inte längre kunde få tag på en åderlätare eller en piga. Djävulen hade farit in i folk med den verkliga pesten. Broder övergav broder, sonen föräldrarna, ja, modern sitt barn, och läkaren de döende. Många bad till sankt Rochus: under den stora pesten i Italien vårdade han sjuka åter till hälsa, tills farsoten ryckte bort också honom. Andra bönföll sankt Sebastian: han hade ju träffats av pilar just på de ställen på kroppen där pestbölderna satt.

Pesten kom med högsommarbrettan. Den kom dansande som en liten blå eldslåga, som en susande giftpil. Folk påstod att judarna smittade de kristna med sin stinkande andedräkt eller förgiftade brunnarna. Bara för att männen gick i kaftaner och hade skruvlockar, och kvinnorna hade rakat huvudet ansåg man att man kunde anklaga dem för allt ont. De klokare visste: rättorna drog smittan från stad till stad, för rättorna förde lössen med sig. I pesttider behärskade man lufsfångandets konst. Man brände en och valeriana i sjukstugorna för att röka ut ohyran. Men rättorna förökade sig som rättor.

³ Piper Verlag, München 2009 (1996).

De flesta flydde. Också universitetet – tack var Luther det största i Tyskland – flyttades till Jena, ”och Satan fröjdade sig över att kunna göra hjärtana så försagda att detta enastående lärosäte skingrades, som han inte utan orsak hatade mer än alla andra.” Förutom en liten hop av de mest hängivna lämnade tretusen studenter och professorer staden.

Den gode kurfursten Johan besvor Luther att även han bege sig till Jena, dit smittan nog inte skulle nå. ”Rädslan och flykten undan rädslan”, svarade Luther, ”är det värsta. Jag stannar kvar, det är viktigt på grund av den oerhörda paniken bland folk.”

Då han ansåg sig vara oersättlig här svarade kurfursten att han åtminstone skulle sända i väg sin hustru och barn, det var väl vid Gud hans plikt mot dem!

Fick Katarina välja om hon skulle stanna eller fly? Hon stannade. Var hon redan lika oersättlig här som hennes man och kunde inte tänkas bort? Hon var ung. Hon var tjugoåttå. Hon var gravid. I december skulle det andra barnet komma (dottern Elisabeth föddes 10.12.1527). Var hon inte rädd att bli smittad?

Hon gjorde jättehuset till ett sjukhus. Också i pesttider visade det hon lärt sig i klostret sin giltighet. Ständigt fler sängar måste göras i ordning, smala korta sängar som såg ut som om de bara väntade på någon som ville dö eller någon som ville till världen.

För att inte sprida suddiga helgonlegender om Kätthe sommarren 27 håller jag mig strikt till Luthers brev. Där meddelas att en Margaretha von Moschau och en Hanna Augustin vårdats till hälsa under hans hustrus omsorgsfulla händer. En fru Magister Rötel avled i Kätthes armar. Bugenhagen flyttade över med sin familj till Lutherhuset. Han insjuknade svårt, men hans robusta natur motstod den lömska Svarta döden. Också fru Bugenhagen väntade ett barn till slutet på året. Herr Georgs hustru som skulle

nedkomma när som helst fick smittkoppor. "Man gör allt för att åtminstone barnet kunde räddas."

Men hur? Vad i all världen kunde man göra? Fly. Framför allt till obesmittade vrår. "Får man fly undan döden" heter den skrift som den sjuke Luther skrev i denna skräckens tid (se s. 17-27). Och hans åsikt var: Ja, man får fly, för att vilja rädda livet är naturligt och nedlagt av Gud. Men i varje fall måste läkarna, de andliga och myndigheterna stanna. Städerna bör snarast inrätta "pesthus" så att inte varje borgare är tvungen att ha hospital hos sig.

En som också stannade var "tant Lene", en släkting till Käthes mor. Ett år efter de tolv nunnornas flykt (1523) hade också hon lämnat klostret och kommit till Wittenberg. Där arbetade hon i kapp med husfrun för att allt skulle stå rätt till. I henne fann Kätke den mor hon alltid saknat, och som hon inte behövde tilltala ärevördiga Moder. Allt vi vet om henne tyder på att hon var en stor själ, varmhjärtad som den gamla benämningen "Muhme Lene" [gammalt tyskt ord för kvinnlig släkting]. En del konstnärer har också satt in henne i familjemålningarna: Välviljan personifierad.

Hon förde med sig erfarenheten som sjukmästarinna i ett kloster. Sjukstugorna röktes tre gånger om dagen med en rökelse av pyrande örtblandningar. Patienterna gav man på fastande mage en brygd av myrra, tonfiskrom och valeriana (Vänderot). Den drev svetten och med den de skadliga vätskorna ur porerna. När doktor Schurff skulle undersöka de sjukas urin och avföring förde man ut glaset virade i linne till honom så att han kunde göra sina undersökningar ute. Tant Lene lät framställa doftäpplen med mysk i Cranachs apotek, och tvingade Kätke att alltid bära ett i fickan och hålla det under näsan varje gång hon skulle in i

en sjukstuga. Pesten blottlade livets sjäkva grund och skingrade varje illusion om den mänskliga naturens styrka.

Två kvinnor, den ena gravid, den andra gammal, gjorde allt inom mänsklig förmåga i den avfolkade staden. De lyckades ännu hitta en badare som kunde åderlåta. De gav de febriga te på kamomill och arun och maskrosens stängelsaft för att rena blodet. De lade förvållda breda alruneblad på bölderna, det lindrade smärtan. Efter ett gammalt recept stötte de fikon, ruta och valnöt i en mortel och gav moset om morgonen på fastande mage. Man satte stor tilltro till ormbunken, som sades kunna inta fästningar. Man lade förvälld ormbunke på de sjukas kroppar. När det ändå såg ut som om all kärleksmöda varit förgäves, återstod bara att koka al-runerot och ge de döende avkoket för att ge ett lugnt slut.

Hettan blev outhärdlig. Husets öppna eldstäder måste hållas brinnande dag och natt för att kunna framställa all rökelse och läkeörter, och för att ha tillgång till varmt vatten. Någon badstuga fanns inte. Ofta saknades det allra nödvändigaste, och Kätthe svor att hon skulle göra allt för att inte i framtiden överallt påminnas om klostrets knapphet. Hon önskade att hon haft lika mycket linne som det fanns skrivet och tryckt papper i huset. Ingenting hade varit möjligt om inte Cranachs och Bugenhagens sträckt till med bäddar, linne och baljor. Jag föreställer mig Kathearina då hon samlar sina kjolar, rätar på ryggen, doftar på tant Lenes doftäpple och stiger in i ett sjukrum.

Senast nu slutade wittenbergarna kalla fru Kätthe "den där nunnan", och kallar henne nu "den ljusa sachsiskan, Lutherskan". Och jag förser henne med björnkrafter som kunde flytta berg i den här handgripliga verkligheten. Eftervärlden har visserligen i blyertsteckningar och stick förevigat inte hennes utan Luthers tjänst hos de pestsjuka. I dem räcker han utan munskydd kalken åt döende och sluter ögonen på döda." (övers. KN)

Kära Lutherläsare!

Pandemin 2020 har inte bara orsakat oro för sjukdomen – och sorg för dem som drabbats i sin närhet – utan också skapat mer tid för många, tid som kan användas till god andlig läsning.

Den andra sidan av saken är inställda gudstjänster och sammankomster i mars, april, maj. Det har gjort tydligare för oss hur värdefullt sakramentet – som vi kanske tänkt på som självklart tillgängligt – och den påtagliga, kristna gemenskapen är. Men de avklarade begränsningarna har också gjort tydligare de många möjligheterna att dela Guds ord både som text, ljud och video som finns med internet. "Nöden är uppfinningarnas moder."

Lutherläsarna rf höll årsmöte den 14 juni i Lappfjärds församlingsshem, denna gång med en videoförbindelse till lutherläsare i Östra Nyland. Vi ser fram emot att fortsätta utgivningen av *Lutherläsaren*, 3 nummer med ca 40 sidor i året, och att gudstjänster och sammankomster kan återupptas. På websidan www.lutherlasaren.net visas några klassiska lutherska andaktsböcker som förmedlas av *Boklådan* – med hänvisning till andlig läsning.

Lutherläsaren har ingen prenumerationsavgift, utgivningen gratis är en av de stadgade verksamhetsformerna för föreningen. Tidsskriften är alltså helt beroende av gåvor och kollekter. **Vi vill här uttrycka vår stora tacksamhet över en stor enskild gåva från lutherläsare i Sverige i vintras!**

Vi vill vädja om Ditt fortsatta stöd, både ekonomiskt (bankuppgifter här nere och på bakpärmen) och med deltagande i sammankomster, tidsskriften, *Boklådan* och webbsidan.

*Lutherläsarnas styrelse,
genom Kristian Norrback*

Lutherläsarens IBAN: FI 08 2026 1800 0072 90

Lutherläsarens BIC-kod: NDEAFIHH

Apostla- dagen

Klippan och löftet

Av Otto Granlund

När Jesus kom till trakten av Caesarea Filippi, frågade han sina lärjungar: "Vem säger människorna att Människosonen är?" De svarade: "Vissa säger Johannes Döparen, andra Elia och andra Jeremia eller någon av profeterna." Han sade till dem: "Och ni? Vem säger ni att jag är?" Simon Petrus svarade: "Du är Messias, den levande Gudens Son." Jesus sade till honom: "Salig är du, Simon, Jonas son, för det är inte kött och blod som har uppenbarat det för dig, utan min Far i himlen. Och jag säger dig: Du är Petrus, och på denna klippa ska jag bygga min församling, och helvetets

portar ska inte få makt över den. Jag ska ge dig himmelrikets nycklar. Allt som du binder på jorden ska vara bundet i himlen, och allt som du löser på jorden ska vara löst i himlen." (Matt. 16:13-19).

Den som har besökt Peterskyrkan i Rom kan knappast ha undgått att lägga märke till vilken mäktig byggnad det är fråga om. Taket är så högt att det känns som om man vore utomhus, även om man är inomhus. Men det är inte endast storheten som gör intryck, utan också – eller kanske i synnerhet – detaljerna. Om man står ungefär i mitten av kyrkan kan man se en text som står i nedre kanten av den väldiga kupolen. Där står det på latin: "Du är Petrus, och på denna klippa ska jag bygga min församling" (Matt. 16:28).

Texten står inte där utan orsak. Strax under golvet, just

på det stället, ligger nämligen det som sannolikt är aposteln Petrus grav.

Mycket konkret kan man alltså säga att just där, på Petrus, har man byggt den kyrkobyggnad som kanske är den mest välkända kyrkan i hela världen. Men också detta är smått i jämförelse med det som man vill säga med att bygga en sådan kyrka just på det stället. Den romersk-katolska kyrkan menar sig bygga på just den grund som är Petrus och hans ämbete, ett ämbete som i nästan tvåtusen år har gått i arv från påve till påve.

Symboliken är talande, för att inte säga *tilltalande*. Men då vi nu har apostladagens evangelietext framför oss har vi orsak att fråga om symboliken är korrekt. Vad är det som Jesus avser när han talar om "**denna klippa**"? Det är den här frågan som vi allra först ska se på. Därefter ska vi också se på de stora löften som Jesus ger så väl åt den

kyrka som han bygger, liksom också åt aposteln Petrus.

Denna klippa

Vi frågar alltså först: vad är det som Jesus menar när han talar om "**denna klippa**", på vilken han ska bygga sin kyrka? Här gäller det att akta sig för åtminstone två fällor. Den ena är att rätt och slätt konstatera att Petrus är klippan, vilket dock en alltför enkel lösning. Den andra fällan är att man helt och hållet separerar "Petrus" från "denna klippa", som om de inte hade något med varandra att göra.

Det som vi dock behöver notera är att vi i grundtexten ser att Jesus använder två olika ord, som dock är nära besläktade. När Jesus kallar Simon för Petrus används ordet "*Petros*" (Πέτρος), när han strax efter talar om "denna klippa" används ordet "*petra*" (πέτρα), vars olika böjningsformer också på många andra ställen är det ord som grundtexten använder på de ställen

där vi på svenska läser "klippa" (Se t.ex. Matt 7:24-25, 1 Kor 10:4, 1 Petr 2:8). Denna skillnad mellan de ord som används är dock på inget vis den enda orsaken till att man inte kan lägga likhetstecken mellan personen Petrus och "klippan". En annan orsak är för det första den att personen Petrus mycket tydligt inte är en sådan solid grund som kyrkan kunde stå på, så att **"helvetets portar"** inte kunde ha någon makt över henne. Bara några verser senare i samma kapitel får vi nämligen höra hur Petrus förnekar det att Jesus måste lida, dö och uppstå. (Matt 16:22) Då talar Jesus till Petrus i mycket hårdare ordalag: **"Gå bort från mig, Satan! Du vill få mig på fall, för dina tankar är inte Guds utan människors"** (Matt. 16:23). Mycket tydligt hade alltså ondskan och den Onde själv makt över Petrus, om dock *aldrig* över den kyrka som Kristus bygger.

För det andra kan vi notera att både när Jesus talar om "klippan" och när han kallar Petrus för "Satan" föregås dessa uttalanden av en *bekän-nelse* som Petrus säger. I den ovan citerade evangelietexten *bekänner* Petrus Jesus som **"Messias, den levande Guds Son"** (Matt. 16:16). Det är detta som Jesus berömmar, och han säger anger också varifrån den be-kännelsen kommer: **"Salig är du, Simon, Jonas son, för det är inte kött och blod som har uppenbarat det för dig, utan min Far i himlen"** (Matt. 16:17). Petrus goda be-kännelse härstammar alltså inte från honom själv, utan det är en gåva från Gud. Det är ett ord som står fast och är sant till evig tid, även om Petrus själv vacklar, när han i det senare fallet (Matt. 16:22) talar och alltså *bekänner* människotankar.

För det tredje får vi uppmärksamma hur Petrus långt senare själv talar. Han

upphöjer inte sig själv eller sin egen position. Däremot pekar han på den fasta och säkra grund som är Jesus Kristus: **"Det står ju i Skriften: Se, jag lägger i Sion en utvald, dyrbar hörnsten, och den som tror på den ska aldrig komma på skam. För er som tror är den alltså dyrbar, men för dem som inte tror har stenen som husbyggarna förkastade blivit en hörnsten, en stötesten och en klippa till fall"** (1 Petr. 2:6-8).

Med andra ord märker vi – om vi ser något bredare än till den enskilda bibelversen (Matt. 16:18) – att fokus inte ligger i Petrus person. Det är Petrus tro och bekännelse, som uppenbarats åt honom från Fadern i himlen (Matt. 16:17), som gör att han är salig. Det är Jesus Kristus själv som är hörnstenen och den fasta grunden för den kyrka som Jesus bygger och som ska bestå till evig tid. Vi har orsak att fråga: kunde det ens vara på

något annat sätt? Till och med de starkaste av oss människor kan fela och gör det också. Vi har sett vad Jesus sade när Petrus framförde sina egna människotankar. Men vi vet också vad det är som står fast och är sant även om till och med de starkaste människorna felar. Jesus Kristus är fortfarande **"Messias, den levande Gudens Son."** Hans död och uppståndelse är fortsättningsvis sanna. Han själv är **"vägen, sanningen och livet"**. (Joh. 14:6) Och hans löfte står fortsättningsvis fast: **"Den som tror på mig ska leva om han än dör, och den som lever och tror på mig ska aldrig någonsin dö"** (Joh. 11:25-26).

Löftet

Detta är ett stort löfte! Vi alla människor är av naturen dödliga, på grund av vår arvsynd och våra människotankar. Vårt enda hopp finns i honom som Petrus bekänner som **"Messias, den levande**

Gudens Son” och som själv säger att det är på det här sättet, genom tron på honom, som vi med säkerhet får leva trots döden. Det här löftet kommer för övrigt väldigt nära det löfte som vi får höra att gäller hela den kyrka som Kristus bygger. I apostladagens evangelietext säger Jesus något mycket väsentligt om denna kyrka, nämligen att **”helvetets portar ska inte få makt över den”** (Matt. 16:18).

Mitt i den här världen som vi vet att inte kommer att bestå finns alltså något som är fast och säkert. Mitt i den här världen som är full av hat, sjukdom, synd och död finns alltså något som är starkare än döden och helvetet. Mitt i den här världen som är på väg mot sin undergång finns det något som består till och med vid den yttersta domen. Men var står detta ”något” att finna? Jo, där var vi hör att be-kännelsen är den samma som Petrus yttrar, att Jesus är **”Messias, den levande**

Gudens Son”, där var männi-skor följaktligen – eller egent-ligen redan före den bekän-nelsen – har fått ta emot av den uppenbarelse som inte kommer från människor utan från Fadern i himlen. Våra blickar riktas alltså till Guds ord, som predikas i och tas emot och bekänns i Kristi kyrka här på jorden. Det är i den kyrkan som Jesus också enligt sitt löfte är med oss in-till tidens slut (Matt. 28:20). Det är där som detta står att finna: **”Ordet är nära dig, i din mun och i ditt hjärta, alltså trons ord som vi pre-dikar. För om du med din mun bekänner att Jesus är Herren och i ditt hjärta tror att Gud har uppväckt ho-nom från de döda, ska du bli frälst. Med hjärtat tror man och blir rättfärdig, med munnen bekänner man och blir frälst. Skriften säger: Ingen som tror på honom ska stå där med skam. Här är ingen skillnad mellan jude och grek. Alla**

har samme Herre, och han ger av sin rikedom till alla som åkallar honom. Var och en som åkallar Herrens namn ska bli frälst” (Rom. 10:8-13).

Kristi kyrka kan alltså redan här i tiden kännas igen på att hon bevarar Guds ord och har det som sin dyraste skatt. Hon lever av den och lyssnar till Guds ords predikan, hon bekänner Guds ords sanning som den sanning som det är och hon bekänner Jesus som den Messias som han är – vårt enda men samtidigt också säkra hopp. Redan genom detta att hon lyssnar till och bekänner Jesus är kyrkan **”jordens salt”** och **”världens ljus”** som omöjliga kan förbli dolt för människorna.

Nycklarna och nådemedlen

Det intressanta är dock att Jesus i apostladagens evangelium också ger ett annat kännetecken, på vilket Kristi kyrka här i världen kan

igenkännas. Vi hör att Jesus säger till Petrus: **”Jag ska ge dig himmelrikets nycklar. Allt som du binder på jorden ska vara bundet i himlen, och allt som du löser på jorden ska vara löst i himlen”** (Matt. 16:19).

Också detta ställe har tidvis missbrukats för att fästa allt för mycket uppmärksamhet på Petrus person – det är inte han som står i centrum, även om det här alldeles tydligt är ett löfte som Jesus ger åt Petrus. Vi får dock notera att Jesus något senare ger samma löfte också åt de övriga lärjungarna: **”Jag säger er sanningen: Allt som ni binder på jorden ska vara bundet i himlen, och allt som ni löser på jorden ska vara löst i himlen”** (Matt. 18:18).

Men vad är det som det här löftet innebär? En del har velat tolka det här löftet som Petrus får som ett bevis på att han – och hans efterföljare – skulle ha makt att stadfästa

nya läror. Det är dock inte det som det är fråga om här, utan det handlar om att Jesus ger först åt Petrus och sedan åt de andra apostlarna och åt predikoämbetet uppdraget att på Ordets fasta grund dels binda människor i deras synder, men framför allt lösa människor från deras synder. Ett liknande ord hittar vi hos evangelisten Johannes. Efter sin uppståndelse andas Jesus på apostlarna och säger: **"Ta emot den helige Ande! Om ni förlåter någon hans synder så är de förlåtna, och om ni binder någon i hans synder så är han bunden"** (Joh. 20:22-23).

Löftet som Jesus ger åt Petrus är alltså ett löfte och mandat som Jesus ger åt Ordets tjänare för att tjäna den kyrka som han bygger och de kristna som är lemmar i den kyrkan. Det är bland annat på det här sättet som Jesus själv försvarar sin kyrka och varje kristen mot synden, döden och domen. Genom att binda

människor i synd varnar han för vad synden leder till om man håller fast vid den. Men genom avlösningens ord ger han förlåtelse och frid åt var och en som gärna skulle vilja vara fria från synden och som vet att förlåtelsen och livet finns i Jesus Kristus. Jesus riktar alltså vår blick till det nådemedel som är bikten, eller rättare sagt avlösningsordet. Det är ett ord som vi får ta på fullaste allvar just därför att Jesus själv har lovat: **"allt som du löser på jorden ska vara löst i himlen."**

Som sagt är detta ett nådemedel som Jesus har gett åt sin kyrka för att bevara henne till tidens ände och för att föra Guds barn ända fram till den eviga vilan. Därför får vi som kristna gärna använda och ta till oss denna gåva, liksom också de andra nådemedlen: Guds ord, det heliga dopet och den heliga nattvarden. Alla dessa har Jesus själv gett åt sin kyrka för att bevara henne så länge hon vandrar i

den här världen. Alla dessa vill han ge också just åt dig, för att du tillsammans med Petrus och alla heliga skulle få tro och bekänna att Jesus är **”Messias, den levande Guds Son.”**

Det är han som har dött och uppstått – inte endast i största allmänhet, utan för att du och jag skulle ha syndernas fulla förlåtelse, evigt liv och evig salighet som gåva. Amen.

Martin Luther⁴



**Får man fly
undan döden?**

Till den ärade doktorn herr Johan Hess, pastor i Breslau, samt hans medtjänare i Kristi evangelium. Nåd och frid från Gud, vår Fader, och Herren Jesus Kristus!

[1] Er fråga som ni sänt till oss här i Wittenberg: Passar det för en kristen att fly under en epidemi? [---]

⁴ Översatt av **Tord Carlström** (maj 2020) från *Luther's Works* vol. 43, s 119—138. Jämförd med *Luthers sämtliche Schriften X*,

2008—2024 (**Kristian Norrback**, juni 2020).

[3] Till att börja med är en del människor av den bestämda åsikten, att man inte bör eller ska fly undan en epidemi, utan snarare, eftersom döden är ett Guds straff för våra synder, bör man invänta Guds tid och med sann och fast tro tålmodigt vänta på straffet. De anser helt enkelt att flykt är fel och otro mot Gud. Andra har inställningen att man gott kan fly, särskilt om man inte är bunden till någon tjänst.

[4] Jag kan inte kritisera de förra för deras goda synsätt, eftersom de driver en god sak, nämligen en stark tro på Gud. Och det är lovvärt att de önskar att alla kristna skulle ha en stark, stadig tro. Det behövs ju mer än mjölk-tro att invänta döden, inför vilken de flesta heliga själva har fruktat, och man fortfarande fruktar för. Vem skulle inte applådera dessa människor som har ett sådan allvar, att de inte håller döden för något stort, och villigt accepterar Guds ris? Förutsatt att det sker utan att

fresta Gud, som vi skall höra mera om senare.

[5] Men eftersom det förhåller sig så med de kristna att några är starka och många är svaga, kan man förvisso inte lägga samma börda på alla. En person som har en stark tro kan dricka gift utan att skadas (Mark. 16:18), medan en som har svag tro därmed skulle dricka sin död. Petrus kunde gå på vattnet då han var stark i tron. När han började tvivla och hans tro blev svagare, sjönk han och var nära att drunkna (Matt. 14:30). När en stark man färdas med en svag man, måste han lägga band på sig för att inte gå med en fart som passar hans styrka för att inte åstadkomma en dödlig fart för sin svaga kamrat. Nu vill Kristus inte att hans svaga skall bli övergivna, som St. Paulus lär: **Vi som är starka är skyldiga att bära de svagas svagheter** (Rom. 15:1). **Men se till att den frihet ni fått inte blir till fall för de svaga** (1 Kor. 8:9).

[6] För att säga det kort och koncist, att fly från döden kan ske på två sätt. Först kan det ske genom olydnad för Guds ord och bud. Exempelvis när någon är fängslad på grund av Guds ord, och för att undgå döden förnekar och avsäger sig Guds ord. I en sådan situation har var och en ett klart mandat och befallning av Kristus att inte fly utan hellre lida döden, då Han säger: **"Den som förnekar mig inför människorna ska också jag förneka inför min Far i himlen"** och **"Var inte rädda för dem som dödar kroppen men inte kan döda själen"** (Matt. 10: 33, 28).

Den andliga tjänsten måste skötas

[7] De som har ett andligt ämbete som förkunnare och präster måste på samma sätt

stå fasta inför dödsfaran.⁵ Här finns en klar befallning av Kristus: Den gode herden ger sitt liv för fåren. Den som är lejd och inte är herden som äger fåren, han överger fåren och flyr när han ser vargen komma (Joh. 10:11, 12). Ty när folk dör, behöver man allra mest det andliga ämbetet som stärker och tröstar samvetet med Guds ord och sakrament till att övervinna döden i tro. Men där det finns tillräckligt med förkunnare tillgängliga på en ort, och de är överens om att uppmana det övriga prästerskapet att lämna orten för att inte i onödan utsätta dem för fara, då betraktar jag inte detta sätt som syndigt eftersom den andlig tjänsten är tryggad, och de hade varit redo och villiga att stanna om det varit nödvändigt. Så läser vi att St. **Athanasius** flydde

⁵ Elektor **Johan** skrev till **Luther** och uppmanade honom och professorerna vid universitetet att att fara till Jena på grund av

pesten 1527. Luther, **Bugenhagen** och två kaplaner stannade emellertid i Wittenberg.

från sin kyrka för att rädda sitt liv, då många andra fanns kvar där för att sköta tjänsten. På samma sätt sänkte bröderna i Damaskus Paulus i en korg över muren för att göra det möjligt för honom att fly (Apg. 9:25). Och en annan gång lät han vännerna hindra honom från att bege sig i faran på torget, eftersom det inte var nödvändigt (Apg. 19:30).

Överheten och hushållet; vår nästa

[8] På samma sätt har alla som innehar offentliga ämbeten, som borgmästare, domare och liknande, skyldighet att stanna. För även här finns Guds ord som insätter och befaller den världsliga överheten att styra, skydda och förvalta stad och land, som St. Paulus lär: **Överheten är en Guds tjänare till ditt bästa** (Rom. 13:4). Att överge ett helt samhälle som man har blivit kallad till att styra och att lämna det utan ledare eller

styre, utsatt för alla slags faror såsom eldsvådor, mord, upplopp och varje tänkbar katastrof, det är en stor synd. Det är den slags katastrof som djävulen gärna ville anstifta varhelst det inte finns någon lag och ordning. St. Paulus säger: **Om någon inte tar hand om sina närmaste, och särskilt sin egen familj, så har han förnekat tron och är värre än den som inte tror** (1 Tim. 5:8). Å andra sidan, om de flyr i stor svaghet men tillser nödvändiga ersättare för att försäkra att samhället blir väl styrt och beskyddat, som vi nämnde tidigare, och om de fortsättningsvis noggrant följer med och övervakar dem (vikarierna), är allt detta bra.

[9] Det som sagts om dessa två tjänster (kyrka och stat) ska också tillämpas på alla andra personer som står i tjänste- eller skyldighetsförhållande till varandra. En tjänare skall inte lämna sin herre och inte en tjänarinna sin husmor utom med herrens

och husmoderns vetenskap och tillstånd. Åter, en herre skall inte överge sin tjänare eller en husfru sitt hembiträde såframt inte tillräcklig ersättning för deras uppehälle har gjorts på annat håll. I alla dessa ting är det ett gudomligt bud att tjänare och tjänarinnor ska visa lydnad, och av samma skäl ska husbönder och husfruar ta hand om sitt tjänstefolk. På samma sätt är fäder och mödrar bundna av Guds lag att tjäna och hjälpa sina barn, och barnen sina fäder och mödrar. På samma sätt ska avlönade offentliga tjänare såsom läkare, stads-tjänstemän och knektar, eller vilka titlar de än har, inte fly såframt de inte ordnar dugliga ersättare som är accepterade av deras arbetsgivare.

[10] Beträffande föräldralösa barn, så är förmyndare eller nära vänner förpliktade antingen att stanna hos dem eller arrangera ordentligt för annan omvårdnad av sina

sjuka vänner. Ja, ingen skall våga lämna sin nästa utan att det finns andra som tar hand om de sjuka i deras ställe och sköter dem. I sådana fall måste vi frukta Kristi ord: **Jag var sjuk och ni besökte mig inte** ... (Matt. 25:41-46). Enligt detta ord är vi bundna till varandra på sådant sätt att ingen får överge den andra i hans nöd, utan vi är skyldiga att bistå och hjälpa honom som vi själv ville bli hjälpta.

[11] Men där det inte är ett sådant nödläge, och där det finns tillräckligt med folk till att sköta och ta hand om de sjuka, antingen av plikt eller frivilligt eller ordnat av svaga i tron, så ett de inte behövs där, eller då de sjuka inte vill ha eller vägrar ta emot deras tjänster, då bedömer jag att de har lika rätt att fly som att stanna. Om någon är tillräckligt modig och stark i sin tro, låt honom stanna i Guds namn; det är verkligen ingen synd. Om någon är svag och

ängslig, låt honom fly i Guds namn så länge som han inte försummar sin plikt mot sin nästa utan har ordnat lämplig ersättning för andra att sköta omvårdnaden. Att fly undan döden och rädda sitt liv är nämligen en naturlig benägenhet, inplantad av Gud och inte förbjudet, såframt det inte är mot Gud eller nästan, som St. Paulus säger: **Ingen har någonsin hatat sin egen kropp, utan man ger den näring och sköter om den** (Ef. 5:29). Det är till och med befallt att man så långt möjligt ska bevara kropp och liv, och inte missköta dem, som St. Paulus säger, att Gud har bestämt om kroppens lemmar att den ena ska sköta om och arbeta för den andra (1 Kor. 12: 21-26).

[12] Det är ju inte förbjudet utan snarare befallt att vi i vårt anletes svett söker vårt dagliga bröd, kläder och det vi behöver, och undviker skada och nöd så långt vi kan, så länge som vi gör det utan att

försumma vår kärlek och plikt gentemot vår nästa. Hur mycket mer lämpligt är det därför att försöka bevara livet och undvika döden, om det låter sig göras utan skada för nästan, då livet är så mycket mer än mat och kläder, som Kristus själv säger (Matt. 6:25). Men om någon är så stark i tron, att han villigt kan lida nakenhet, hunger och brist utan att fresta Gud, och inte vill undfly, fastän han kunde det, låt honom fortsätta på sin väg, men han får inte fördöma dem som inte vill eller kan göra det samma.

Också de heliga flydde döden

[13] Exempel i den heliga Skrift visar tillräckligt att det inte är fel i sig att fly undan döden. Abraham var ett stort helgon men han fruktade döden och flydde undan den genom att låtsas att hans hustru, Sara, var hans syster. Därför att han gjorde så utan att skada eller försumma sin nästa räknades det inte för

honom som en synd (1 Mos. 12:13). Hans son Isak gjorde likadant (1 Mos. 26:7). Jakob flydde också undan sin bror Esau för att undgå att bli dödad (1 Mos. 28:1). Likaså flydde David undan Saul (1 Sam. 19), och Absalom. (2 Sam. 15:14). Profeten Uria flydde undan kung Jojakim till Egypten (Jer. 26:21). Också den modiga profeten Elia hade utrotat alla baalsprofeterna genom stark tro, men när drottning Isebel efteråt hotade honom blev han rädd och flydde ut i öknen (1 Kung. 19:3). Innan det hade Mose flytt till Midjan när kungen sökte efter honom i Egypten (2 Mos. 2:15). Många andra har gjort likadant. De flydde alla när det var möjligt och räddade sina liv, men dock utan att beröva sin nästa någonting, utan i stället uppfyllt sin skyldighet mot honom.

[14] Men du kanske svarar att dessa exempel inte talar om

en dödlig pest utan om död under förföljelse. Svar: Död är död, oberoende av varifrån den kommer. Enligt den heliga Skrift sänder Gud sina fyra gissel eller straff: pest, svält, svärd och vilda djur. Om det är tillåtet att fly från det ena eller det andra med gott samvete, varför inte från alla fyra? Våra exempel visar hur de heliga fäderna flydde undan svärdet; det är helt uppenbart att Abraham, Isak och Jakob flydde undan ett annat gissel, nämligen hunger och död när de for till Egypten för att undgå svält, såsom det berättas i 1 Mosebok 40—47. Varför skulle man inte på samma sätt fly undan vilda djur? Jag hör folk säga "Om det blir krig eller turkarna kommer, så skall man inte fly från sin by eller stad utan stanna och invänta Guds straff med svärdet." Det är helt rätt: låt den som har stark tro invänta sin död – men han bör inte fördöma dem som tar till flykten.

[15] Med ett sådant resone-
 mang skulle ingen om huset
 tagit eld springa ut eller rusa
 till hjälp, eftersom en sådan
 eldsvåda också är ett Guds
 straff. Vem helst som faller i
 djupt vatten törs inte räd-
 da sig själv genom att simma
 utan måste överlämna sig till
 vattnet som ett gudomligt
 straff. Näja, gör så om du kan,
 men fresta inte Gud, och tillåt
 andra att göra så mycket de
 klarar av. Likadant om någon
 bryter ett ben, blir skadad el-
 ler biten, så skulle han inte
 söka medicinsk hjälp utan
 säga "Det är Guds straff, jag
 skall utstå det tills det helnar
 av sig självt." Vatten som fry-
 ser och vinter är också Guds
 straff och kan förorsaka död.
 Varför söka sig in till eller i
 närheten av en eld? Var stark
 och stanna ute tills det blir
 varmt igen. Då skulle vi inte
 behöva några apotekare och
 mediciner eller läkare ty all
 sjukdom är Guds straff.
 Hunger och törst är också bra
 straff och tortyr. Varför äter

och dricker du i stället för att
 låta dig bli bestraffad tills
 hunger och törst upphör av
 sig själva? Till slut för ett så-
 dant prat till den punkten där
 vi förkortar Herrens bön och
 inte längre ber **"Fräls oss
 ifrån ondo, Amen"** (Matt.
 6:13), eftersom allt slags ont
 också är Guds straff. Tills slut
 måste vi också sluta be att bli
 räddade från helvetet, det är
 ju också Guds straff. Vart
 skulle det leda oss?

[16] Av allt det som blivit sagt
 drar vi följande slutsats: Vi
 ska be mot varje slag av ont
 och skydda oss mot det efter
 bästa förmåga, så vitt vi inte
 handlar mot Gud, som det
 förklarades tidigare. Om det
 skulle vara Guds vilja att det
 onda kommer över oss och
 förgör oss, skulle ingen egen
 försiktighetsåtgärd hjälpa oss.
 Var och en bör alltså tänka så:
 först, om han känner sig bun-
 den att stanna där döden här-
 jar för att rädda sin nästa, låt
 honom anförtro sig åt Gud
 och säga: "Herre, jag är i dina

händer; du har hållit mig kvar här; **Ske din vilja** (Matt. 6:10). Jag är din ringa skapelse. Du kan döda mig eller bevara mig i denna farsot på samma sätt som om jag var i eld, vatten, torka eller annan någon fara."

[17] Men om han är fri och kan undfly, låt honom anförtro sig och säga: "Herre Gud, jag är svag och rädd. Därför flyr jag undan det onda och gör vad jag kan för att skydda mig mot det. Jag är hur som helst i dina händer i denna fara liksom i varje annan som kunde komma över mig. **Ske din vilja**. Min flykt blir inte framgångsrik i sig själv eftersom ont och olycka finns överallt, då djävulen inte tar ledigt eller sover. Han är en mördare från begynnelsen (Joh. 8:44), och försöker överallt att anstifta mord och olycka."

[18] På samma sätt måste vi och är skyldiga vår nästa att bevilja honom samma behandling också i andra problem och faror. Om hans hus

står i lågor, tvingar kärleken mig att skynda till hans hjälp för att släcka lågorna. Om det finns tillräckligt med andra människor på plats för att släcka branden så kan jag antingen gå hem eller stanna för att hjälpa. Om han faller i vattnet eller i en grop får jag inte vända mig bort utan måste skynda för att hjälpa så gott jag kan. Om andra finns för att göra det är jag befriad. Om jag ser att han är hungrig eller törstig, kan jag inte strunta i honom utan måste erbjuda mat och dryck, utan att beakta huruvida jag riskerar att utarma mig själv genom att göra så. En människa som inte vill hjälpa eller stöda andra utom då han kan göra det utan att påverka sin egen säkerhet eller egendom, kommer aldrig att hjälpa sin nästa. Han kommer alltid att räkna med risken att om han gör det åstadkommer det en nackdel eller skada, fara eller förlust för honom själv. Ingen nästa kan leva intill den andra utan

fara för sin säkerhet, egen-
dom, hustru, eller barn. Han
måste ta risken för att elds-
våda eller någon annan olycka
från nästans hus kommer och
skadar honom kroppsligt eller
berövar honom ägodelar,
hustru, barn och allt han har.

[19] Den som inte gör det för
sin nästa utan överger honom
och lämnar honom i olycka,
blir en mördare i Guds ögon,
som Johannes konstaterar i
sitt första brev: **Den som ha-
tar sin broder är en mör-
dare** (1 Joh. 3:15). Och vidare:
**Om någon har jordiska
ägodelar och ser sin broder
lida nöd men stänger sitt
hjärta för honom, hur kan
då Guds kärlek förbli i ho-
nom?** (1 Joh. 3:17). Det är
också en av de synder som
Gud tillräknade staden
Sodom när han talar genom
profeten Hesekiel: **Se, detta
var din syster Sodoms synd:
Högmod, överflöd av mat
och bekymmerslös säker-
het hade hon och hennes
döttrar, men hon hjälpte**

**inte den nödställda och fat-
tige** (Hes. 16:49). Därför kom-
mer Kristus att döma dem
såsom mördare på den yt-
tersta dagen när han säger:
**Jag var sjuk och ni besökte
mig inte** (Matt. 25:43). Om
det blir domen över dem som
har försummat att besöka de
sjuka och behövande för att
ge dem lättnad, vad skall det
bli av dem som övergav dem
och lät dem ligga där som
hundar och svin? Ja, hur skall
det gå med dem som rånar de
fattiga på det lilla de har och
plågar dem på alla sätt? Det är
vad tyrannerna nu gör mot de
fattiga som tar emot evange-
liet. Men låt dem vara, de har
sin dom.

[20] Väl är det, där det finns
ett sådant effektivt styre i stä-
der och riken som upprätthål-
ler kommunala hem och sjuk-
hus utrustade med människor
som tar hand om de sjuka så
att patienter från privata hem
kan sändas dit - som det vis-
serligen var våra förfäders av-
sikt och mening med så

många fromma stiftelser, hospital och sjukhus så att det inte skulle vara nödvändigt för varje medborgare att upprätthålla ett sjukhus i sitt eget hem. Det skulle vara verkliga ett fint och berömligt och kristet arrangemang till vilket var och en skulle skänka generös hjälp och gåvor, särskilt regeringen.

Där det inte finns sådana institutioner - och de finns bara på enstaka ställen - måste vi ge sjukvård och vara sjukvårdare för varandra i alla händelser eller riskera att mista frälsningen eller Guds nåd.

Sålunda är det skrivet i Guds ord och bud: **Älska din nästa så som dig själv.** Likaså: **Alltså: allt vad ni vill att människorna ska göra för er, det ska ni också göra för dem** (Matt. 7:12).



1. GUDS KYRKAS FASTA GRUNDVAL, dess sköld och värn i strid är Herren Jesus Kristus, Guds Son från evig tid. Från himlens höjd han kommer att vinna sig en brud. Med blod han henne köper och klär i bröllopsskrud.

2. FRÅN ALLA SLÄKTEN UTVALD på hela denna jord en tro hon samfällt äger, ett dop, ett livets ord. En Ande henne leder, ett bröd hon näres av, ett hopp mot målet visar, en nåd är käpp och stav.

3. HON DÄRFÖR STILLA FRÖJDAS nu i sin Herre blott och sjunger segersånger med dem som målet nått. O Jesus, må du föra från nöd och mörker här din brud till hemmets glädje att vara där du är!

SH 68

Text: Samuel J Stone

Anna Ölander

Melodi: Samuel S Wesley



Av Boris Sandberg

I alla tider har de kristna funderat över Jesu återkomst till domen. Eftersom Jesus och hans apostlar angett vilka tecknen är på att Jesu återkomst är nära, så har man iakttagit just de fenomen som de nämner, väl medvetna om att ingen känner till tidpunkten för Jesu återkomst. Dessa fenomen har alltid förekommit, men de förefaller att ha ökat i antal, omfattning och intensitet. Det är inte bara det att vi kan registrera dem mera exakt och genom nyhetsförmedlingen får reda på mer. Men hur ska vi som kristna förhålla oss till dessa fenomen? Vad har de för funktion med tanke på de troende, de nominellt kristna, de sekulariserade och de icke-kristna?

Pandemier förändrar världen

Epidemier är rätt vanliga. Säsongsinfluensa har vi varje år, men nu har vi en pandemi. Viruset har drabbat praktiskt taget hela världen. Hur länge den kommer att pågå vet vi inte. Inte heller vet vi i hur många vågor den kommer. Senast vi hade en pandemi var spanska sjukan för så gott som exakt 100 år sedan. Den kom i huvudsak i tre vågor och skördade mellan 50 och 100 miljoner liv eller 3-6% av befolkningen. De som i

dag forskar i dessa saker har varnat, att det kommer att bli allt vanligare med pandemier av det allvarligare slaget.

Att corona-pandemin spred sig så snabbt berodde på att folk reste mycket. Nu antar man att resandet kommer att avta, men det har visat sig att folks minne är kort. Trots det kommer livet för de flesta att inte se ut som det var före. Pandemin kommer att leda till ett paradigmskifte. Människans syn på tillvaron ändras radikalt. Pandemin har påverkat alla sfärer av det mänskliga livet som i en kedjereaktion. Gränserna stängdes, turismen upphörde, flygen inhiberades, hotell och restauranger stängdes, många företag gick i konkurs, tiotusentals blev arbetslösa, familjer drabbades, familjevåld och skilsmässor ökade. Hela världsekonomin kom i gungning. Aktiekurserna förlorade en tredjedel av sitt värde. Listan kunde göras hur lång som helst. Allt det här åstadkom ett virus. Det har förekommit många virusepidemier som t.ex. *Zika*, *SARS*, *MERS*, *Ebola*, *HIV* och nu *covid-19*.

Utöver virusepidemier förekommer jordsbävningar, tsunamin, gräshoppsvärmor som äter upp all gröda, hungersnöd och andra sjukdomar. Klimatet är ett annat hot. Den ekologiska balansen rubbas.

För att kunna identifiera dem som eventuellt bär på smitta har många nya tekniska lösningar tagits i bruk. I Kina har ansiktsgenkänning använts länge och inte enbart i hälsosyfte. Antalet övervakningskameror ökar med motiveringen att man gör det för att bekämpa brott. Vi är på väg mot en ny världsordning där en makt har fullständig kontroll över alla människor direkt eller indirekt. *Facebook*, *Google*, *Instagram* och många andra tillämpningar registrerar allt vad vi gör på nätet. Mängden av information om oss ökar explosionsartat. Samtidigt utvecklas datorerna och blir allt snabbare och

algoritmerna blir allt effektivare. Staten har snart fullständig kontroll över sina medborgare. Via internet kopplas allt samman. Utvecklingen går obönhörligt mot en totalitär värld. Ingen kan stoppa utvecklingen. Ett tidens tecken.

Vad säger Gud om situationen?

Har allt det här något med Gud att göra? Vi bekänner oss tro på en allsmäktig Gud. Går vi till Bibeln lär vi oss att Gud både avsätter och tillsätter kungar. Han talar till oss genom historiens händelser av vilka den främsta är Jesu liv och död (och uppståndelse) här på jorden. Hur ska vi förstå allt det här? Har något liknande hänt tidigare i historien? I nyhetssändningarna både från *BBC* och *YLE* har man noterat likheten med plågorna i Egypten. Plågorna har antagit "bibliska proportioner", sa man. Tydligt finns en viss bibelkunskap kvar.

Man kan inte dra alltför långtgående och detaljerade slutsatser utifrån Bibeln. Israeliternas fångenskap hade sin betydelse som förebild till mänsklighetens slaveri under synden och den därpå följande frälsningshistorien. Men varför sände Gud dessa plågor över Egypten? Vad var syftet med tanke på Mose och Aron? Mose får ord som Aron ska säga till Faraos att han borde ge israeliterna friheten. Gud låter dem veta att Faraos inte kommer att lyssna, men intygar att han ändå ska befria folket. Mose och Aron övas i troheten till Gud. Det kommer plåga efter plåga men Faraos hjärta är hårt. Faraos förhäradas. Den som inte tar Guds varningar på allvar förs allt längre i sin förnekelse. Men Gud för sitt folk till friheten ändå.

Hur når Gud människorna med sitt budskap? Genom den allmänna uppenbarelsen som alla människor har kan han väcka tankar. Inom många kulturer är det vanligt att anta att

Gud (som i vissa fall representeras av de avlidnas andar) visar sin vrede genom att sända olyckor, sjukdomar eller död. I Afrika uppfattas blixten som uttryck för förfädernas vrede om man varit olydig och inte följt deras stadgar. Därför kan man se i sydvästra Kenya stora torra träd här och där i landskapet, trots att träden skulle duga till ved. En sekulariserad västerlänning igen frågar sig vad han gjort för fel när han drabbas av en sjukdom eller olycka. En annan säger: Inte är jag någon sämre kristen än någon annan. Sedan finns det de som ser på allt som naturliga mekanismer utan koppling till någon högre makt.

Guds profetior avser uppmuntra och trösta!

Oberoende av hur människor reagerar på profetiorna så har de sin betydelse för de troende. Profetiorna är inte till för att skrämma utan till att uppmuntra! För israeliterna i Egypten var varje ny plåga en påminnelse om att Gud hade lovat befria dem. På samma sätt tröstar Jesus sina lärjungar när han säger: **"Men när det här börjar hända, så räta på er och lyft era huvuden, för er befrielse närmar sig"** (Luk. 21:28). Räta på er!

Tecknen är till för de kristna som bevis på att Gud kommer att göra det han lovat. Det är också de kristna som tar dessa tecken på allvar och förstår att domen över det gudlösa närmar sig. Därför är det också en varning till de troende att hålla fast vid allt det som Jesus har befallt. Paulus varnar korintierna för avfall genom att hänvisa till israeliternas situation under ökenvandringen. **"Det som hände dem är exempel, och det skrevs ner för att varna oss som har världens slut inpå oss"** (1 Kor. 10:1-13).

Tecknen finns dels i den fysiska världen. Det förekommer också tecken inom den yttre kristenheten. Det tydligaste är kanske laglöshetens människa, föraktet för Guds ord. De kristna ser dessa tecken.

Alla de tecken som finns uppräknade i Bibeln är till för att uppmuntra de troende att hålla ut i sin trohet till Guds uppenbarade vilja i Ordet. Samma tecken är till för att bekräfta för de icke-troende att domen kommer och närmar sig alltmer. Ska de räddas för evigheten bör de göra bättring. Att komma till tro på Jesus är inte ett sätt att stoppa covid-19, utan genom att komma till tro på Jesus blir man frälst för evigheten.

Några kom och berättade om två tragiska fall för Jesus. Det ena var förorsakat av människans ondska och det andra en ren olyckshändelse. Pilatus hade låtit döda några galileer när de offrade. Jesus frågar: **"Tror ni att de galileerna var större syndare än alla andra galileer, eftersom de fick lida så?"** Jesus svarade: **"Nej, säger jag er. Men om ni inte omvänder er, går ni alla under som de."** Det var inte ett straff för synd utan en varning till omvändelse för de efterlevande.

Samma sak var det med tanke på olyckan när tornet i Siloam föll över aderton män som dog. Jesus frågar: **"Var de mer skyldiga än alla andra som bor i Jerusalem?"** Jesus svarar: **"Nej, säger jag er. Men om ni inte omvänder er, går ni alla under på samma sätt."** Samma svar ger Jesus till dem som inte tror Jesu och hans apostlars lära.

Hur ska man nå ut med varningen? Generellt kan man säga att alla människor har en viss religiös läggning. Paulus skriver om den varningen i sitt brev till romarna (läs hela Rom. 1). Människan tog inte vara på den kunskapen att hon var skapad av Gud och att hon därför borde dyrka honom. I stället började

hon dyrka skapelsen och själv blev hon tillsammans med sina begär sin egen gud.

Här i Finland finns det fortfarande kvar en viss kristen kunskap tack var 1800-talets väckelser. På den tiden var det lättare att nå folk med Guds undervisning. Vissa tider var det mer eller mindre tvång att gå till kyrka, bönehus och läsförhör. I skolorna undervisades det i kristendom. De flesta konfirmerades. Praktiskt taget alla barn döptes.

Nu är situationen en helt annan. Hur ska man nå ut med varningen? Nu under corona-pandemin har utbudet på andakter, predikningar och gudstjänster ökat lavinartat. Evangeliet har nått till jordens ändar.

Alla dessa tecken som förekommer är till för att påminna oss om att vi inte har absolut makt över tillvaron och att vi närmar oss Jesu återkomst. Jesus sa: **"Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden"** (Matt. 28:18).

Jesus sa också: **"Gud har inte sänt sin Son till världen för att döma världen, utan för att världen ska bli frälst genom honom. Den som tror på honom blir inte dömd. Men den som inte tror är redan dömd, eftersom han inte tror på Guds enfödde Sons namn"** (Joh. 3:17, 18).

PS:

Påven uppmanar till gemensam bön till alla gudar

T*he Higher Committee of Human Fraternity* (mänskligt broderskap) är ett nätverk där högt uppsatta ledare för olika världsreligioner möts och arbetar för fred. Vecka 20 sände de ut en inbjudan till olika religioner och trossamfund, att man skulle gemensamt be till Gud/gud att han skulle ta bort corona-

viruset. Påven, som deltagare i den här kommittén, gav sitt stöd till den här uppmaningen. På Twitter skrev påven **Franciskus**: "Låt oss alla – bröder och systrar från varje religiös tradition – förenas i dag för en andlig dag av bön, fasta och botgöring". Genom sin ärkebiskop **Antje Jackelén**, som bad en bön å *Lutherska världsförbundets* vägnar, var också *Svenska kyrkan* med.

Alla vet vi att corona-viruset är allvarligt och vi vet inte hur det kommer att sluta. I praktiken kan alla religioner samarbeta för att nå praktiska lösningar när det gäller t.ex. klimatfrågan, hungersnöd eller pandemier – men när det kommer till bön, så är det fråga om religionsutövning. Att påven uppmanar människor av olika religioner och trossystem att de var och en ska be till sin gud kan inte betraktas som något annat än en uppmaning till att dyrka avgudar.

Påven har vid flera tillfällen visat att han är beredd till religiösa kompromisser i relation till andra religioner. Ett exempel på det är hans skrift om Amazonas och den synod han kallade samman och till vilken han inbjöd representanter för Amazonernas naturreligioner. En staty av inkareligionens gudinna *Pachamama* överräcktes till påven varpå han välsignade statyn och religionens representant. Statyn ställdes upp bl.a. i Peterskyrkan i Rom.

När Jona var på flykt över haven och båten höll på att gå under berättas det så här sett från biblisk synvinkel: **"Sjömännen blev förskräckta och ropade var och en till sin gud." Men Jona låg i djup sömn och väcktes av kaptenen som sa: "Hur kan du sova? Gå upp och ropa till din gud! Kanske ska den guden tänka på oss så att vi inte går under"** (Jona 1:5, 6).

Att en hednisk sjökapten uppmanar till bön till alla gudar är inte anmärkningsvärt, men att en kristen kyrkoledare gör det är i sig också ett tidens tecken.

Boris Sandberg

DOKTOR MARTIN LUTHERS BETRAKTELSE ÖVER

De första människornas levnad

Enligt 1. Mos. 1-10⁶

C. G. Hermes' översättning i jämförelse med Luther's Works
Översatt till svenska av Tord Carlström

Kapitel 8:20-22

20 Noa byggde ett altare åt HERREN och tog av alla rena fyrfotadjur och av alla rena fåglar och offrade brännoffer på altaret. 21 När HERREN kände den ljuvliga doften, sade han till sig själv: "Härefter ska jag inte mer förbanna marken för människans skull, för hennes hjärtas tankar är onda ända från ungdomen. Jag ska aldrig mer döda allt levande så som jag nu har gjort. 22 Så länge jorden består ska sådd och skörd, köld och värme, sommar och vinter, dag och natt aldrig upphöra."

Sär följer nu den tröstande tillsägelsen: Gud sade i sitt hjärta: Jag vill inte mera förbanna jorden för människans skull, ty **människohjärtats tankar är onda ända från ungdomen**. Detta är ju ett vackert lov och en stor ära som här görs för oss. Men den som anser sig vara människa får väl låta versen stå. Det här är målat på skölden för oss så att vi skulle slå ner blicken och aldrig lyfta den med glädje.

⁶ Luthers utläggning av 1 Mos. 7 hittas i Lutherläsaren 67 (mars 2013). Den förra delen av kapitel 8 behandlades i föregående nummer av Lutherläsaren, nr 93.

– Herren vill säga: vad hjälper det om jag slog dem hela tiden? Jag ser ju, att de är så helt fördärvade, och att ingenting gott finns där allt ifrån ungdomen, så att inte ens ett litet barn är rent och oskyldigt.

Vi har här en ren och klar text om **arvsynden**. De som ringaktar och försvagar denna text, de far vilse såsom blinda människor vid det klara solskenet, och märker inte vad de gör dagligen och vad som försiggår hos dem själva. Ty se på ungdomen, på hur många sätt kommer inte synden i dagen redan i de första åren! Hur många ris behöver man inte innan man kan få oss till ordning och hålla oss i tukt! Visst gömmer sig hjärtats ondska i ungdomen, och liksom sover ännu; men inte desto mindre är den för handen. Knappt har vi kommit över det femte året, så söker vi lättja, lek, förmäthenhet och all slags sinnlig lust; men tukten flyr vi ifrån, lydnaden kastar vi ifrån oss och är fiender till alla dygder, särskilt de förnämsta och högsta: sanning och rättfärdighet.

Vid denna tid uppvaknar förnuftet såsom ur en djup sömn och känner all slags lust, men ännu inte den allra värsta lusten; finner i det egna hjärtat och levernet även några andra laster, men ännu inte de största lasterna.

Men sedan förnuftet liksom vuxit till sig och några laster blivit kraftiga, så finner man även otukt och köttets skändliga brånad, fylleri, spel, gräl, rop och slagsmål, mord, stöld och andra synder, så att överheten till värn mot den onda naturen måste använda bojor och kedjor, torn och fängelse och svärd. Men vem ser inte vilka laster som kommer i dagen, då man blir äldre och hunnit till manliga år? Då kommer massor med girighet, ärelystnad, högfärd, otrohet, avund osv. Och dessa laster är så mycket skadligare, ju listigare denna ålder förstår att smycka och gömma dem. Här är det inte nog att överheten

straffar med svärdet, utan dit hör helvetets eld, för att straffa så många och stora synder.

Fastän denna sak är så klar, dels av den heliga Skrift, dels genom den dagliga erfarenheten, så anser man likväl dem som förträffliga teologer (och själva anser de sig också som sådana) som efter filosofernas sätt förringar (ser genom fingrarna med) arvsynnen och anser den vara obetydlig. Har då dessa arvsynnds förringare något vittnesbörd i den heliga Skrift som de kan stöda sig på? Mose säger inte att otukt, tyranni osv. är onda, utan han säger: **människohjärtats tankar är onda**. I detta inbegripes all mänsklig skicklighet, vishet, förnuft och viljans förmåga, även då man menar att man är och handlar som bäst. Ty fastän vi ingalunda fördömer de husliga och borgerliga verken och gärningarna, så blir ändå dessa gärningar besmittade av människohjärtat, därigenom att det missbrukar dem till egen ära, härsklustnad, tillfredsställelse av den egna fördelen, dels emot nästan, dels emot Gud.

Efter det skall vi nu bedöma **hedningarnas dygder**, vars glans och sken behagar många så stort. Så berömmar t.ex. **Erasmus Sokrates** så utomordentligt och gör honom nästan till en fullkomlig kristen, och självaste **Augustinus** upphöjer **Regulus** över måttan för att han behållit tron och löftet t.o.m. mot sina fiender och älskat sitt fädernesland så högt.

– Visst är sanning och trohet bland alla dygder den skönaste, och förnuftet och viljan kan väl hos Regulus nått sin högsta [nivå], till vilken naturen kan komma.

Men var finns då hos honom någon brist och vad ont kan man finna hos honom?

Först saknar han Guds kunskap; och om han än gör rätt så måste man dock straffa bevekelsegrunden, varför han gör det. Under denna gärning, att tjäna och hjälpa sitt fädernesland,

gömmar sig äregirighet och begär efter berömmelse; han föraktar sitt liv därför att han hoppas på det sättet få del av evig berömmelse och ära hos sina efterkommande. Ser man på den yttre masken eller skenet, så är det väl ett härligt, berömligt och skönt verk, men för Gud är det ett skändligt avgudereri; ty äran av detta verk tillskriver Regulus sig själv, och vem kan tvivla att med denna äregirighet även andra laster har varit förenade? Men förnuftet är i detta hänseende blint, och märker ingenting av det, att denna man berövar Gud Hans ära och tillskriver den åt sig själv, och att detta är den allra värsta lust till det onda.

Eftersom Gud inte är rätt känd bland hedningarna, så finns det inte heller hos dem någon rättskaffens vilja beträffande Gud, ingen kärlek till och ingen hörsamhet mot Honom; följaktligen är varken bevekelsegrunden eller ändamålet för deras gärningar av rätt slag, och deras dygder är knappt en skugga eller en död bild av den sanna dygden. Fastän Gud fogar och styr även hedningarnas hjärtan till det som är gott, så blir dock detta goda hos även de bästa hedningarna fördärvat genom äregirighet, begär efter ryktbarhet och andra laster.

Och sådant är förhållandet för alla människor, i enlighet med vad de är av naturen beskaffade. Även de heliga är samtidigt inneslutna i vår text. Till exempel **Sem** och **Jafet** har inte av naturen varit bättre än **Ham**; utan skillnaden består i att de förra genom tron på den utlovade Säden har bevarat hoppet om syndernas förlåtelse, så att de inte överlämnat sig åt sitt hjärtas onda strävan, utan stått emot densamma genom den helige Ande, som blir given åt människan, för att Han skall strida mot naturens ondska och vanart och övervinna den.

Då nu Ham ger efter för och följer denna natur, så är han helt och hållet ond; men Sem och Jafet, är inte så helt onda då de strider i Andens kraft emot den, fastän också de är syndare; ty de har den helige Ande, med vilken de strider mot sitt hjärtas vanart, och därför är de heliga.

Man måste alltså ge noga akt på denna text, då den tydligt och klart visar att människans natur är fördärvad. En sådan kännedom om vår fördärvade natur är i högsta grad nödvändig för oss; ändå kan ingen komma fram till det utan Guds nåd och barmhärtighet. Sofisterna (som påstår sig äga den rätta visheten, men inte har den) kommer till att människornas förnuft och vilja, även efter fallet är ofördärvade och att de naturliga krafterna är i behåll inte endast hos människan, utan också hos djävulen, och att människorna med dessa naturliga krafter kan älska Gud över allting.

Så gör tex. **Scotus** följande slutsats: En yngling får kärlek till en flicka och älskar henne så häftigt, att han också sätter sitt liv i fara för henne; en köpman älskar pengar och gods så ivrigt, att han också utsätter sig för de största faror för att vinna dem. Om nu människan älskar så högt en skapelse, som ändå står långt under Gud, hur mycket mer skall hon då inte kunna älska Gud, som är det högsta goda! Följaktligen kan man också med de blotta naturliga krafterna älska Gud. – Den slutsatsen drar denne store doktor. Men detta är en vacker slutledning, sådan att inte ens en fransiskanermunk skulle kunna göra den bättre! – Naturen är ju så fördärvad att den inte längre känner Gud, utan att den genom Ordet och den helige Ande blir upplyst. Hur kan hon alltså älska Gud utan den helige Ande? Ty det som man inte känner, det älskar och söker man inte heller. Naturen känner inte Gud och älskar Honom inte heller, utan hon älskar sin avgud och sina

drömmar; ja, hon är i kärleken till skapelsen så förvirrad och insnärjd, att, även sedan hon lärt känna Gud i Hans Ord, hon ändå inte bryr sig om honom, utan föraktar Hans ord, såsom vi nu i våra dagar nogsamnt ser på människorna.

Om endast en liten gnista av Gudskunskap hade förblivit ren och oförfalskad kvar hos människorna, så skulle vi vara ett helt annat folk, än vi nu är. Därför är sofisternas blindhet ganska stor, när de vill mästra Pauli klara språk: att människor är av naturen vredens barn och sålda under synden. Om de endast tänkte efter med ett rätt kristligt hjärta beträffande detta enda tal i vår text, så skulle de avstå från att skänka sitt bifall till en så dålig sak. Men för att sätta en vacker färg på sitt företag, påstår de att det heter i texten, att människohjärtats sinne och tankar är benägna till det onda; men det heter mycket mer: **Människohjärtats begär och strävan är ond allt ifrån ungdomen.**

Om man betraktar denna text, så kunde någon önska klagat på Gud, att Han är föränderlig. När Han vill straffa människorna, anger Han det såsom orsak att deras begär och eftersträvan alltid är ond; men här, då Han lovar människorna nåd, att Han hädanefter inte vill använda detta straff mot dem, anför Han samma orsak. Det tycker nu en klok man är dåraktigt och förlikar sig inte med den gudomliga visheten. Jag lämnar dock gärna en så djupsinnig sak och låter de fåfänga andarna trötta sig med den. Jag låter mig nöja med att Gud här visar, att Han är försonad och inte längre vill vredgas. Ty så gör även föräldrarna: när de har straffat de ohörsamma barnen efter förtjänst, så ger de dem åter därefter vänliga ord, för att likasom åter blidka dem. Sådan föränderlighet (inkonsekvens) skall inte endast vara opåtalad, utan är snarare rätt lovvärd,

eftersom den nyttar till att barnen, då de är rädda för riset, ändå inte blir fiender till föräldrarna.

– Därför säger Gud alltså: Jag vill inte mer på så sätt slå världen med allt som lever där. Det är sant att Gud ibland slår en stad, ett land och en hop, men inte mer hela jorden; därför är vi trygga ända tills den yttersta dagen. Det skall alltid komma dag och natt, sommar och vinter, sådd och skörd, **så länge jorden står**. Med dessa sista ord antyds att jorden inte skall bestå för evigt, utan att den yttersta dagen skall komma en gång.

– En gång skall alltså dessa dagar upphöra, och sedan skall himmelens dagar följa, eviga dagar, då en sabbat fogas till den andra, då vi inte mer skall sköta kroppsligt arbete och näring, utan bli såsom Guds Änglar (Mark. 12:25). Då skall vårt liv vara: att känna Gud, fröjdas över Guds vishet och se Honom ansikte mot ansikte. Till detta liv får vi komma genom tron på Jesus Kristus, i vilken den evige allgode Guden måtte bevara oss, genom sin Sons vår Frälsares förtjänst och med den helige Andes hjälp och bistånd. Amen! Amen!

1. EN LITEN TID AV KVAL OCH STRID, sen stilla sabbatsro, sen salighet till evig tid i fridens sälla bo. *Se upp med fröjd! Han kommer snart, din Gud och Frälserman. Vad nu är mörkt skall då bli klart. Var trygg, snart kommer han!*

2. NÄR TIDENS NÖD DIG TRYCKER HÄR, lyft blicken upp och se i tro och hopp till Gud, som är din tröst och hjälpare! *Se upp med fröjd!...*

3. O, SE DÅ FRAM MOT HEMMETS STRAND, från jordens jämmerdal, och minns att där i fridens land är slut allt jordens kval! *Se upp med fröjd!...*

4. VAD HÄR AV LIDANDE DU FÅTT, skall sen ej vara där, ty då det första har förgått det nya kommet är. *Se upp med fröjd!...*

SH 514

Text: Mathilda Ellinen

Melodi: Okänd

Martin Luther i Spis och föda

Tjugoförsta veckan efter

Trefaldighet

Söndag

s. 718-719 (2002)

Då trodde mannen det ord som Jesus sade till honom och gick. Medan han ännu var på väg, möttes han av sina tjänare som berättade att hans son levde.

- Joh. 4:50-51 -

Mannen, till vilken Herren sade: Din son får leva, hade all orsak att inte tro det ordet, om han velat följa sitt förnuft och låtit sig föras bort från ordet. Vem kunde tro, att detta enda ord skulle verka så kraftigt många mil bort och uträtta ett så stort verk? Han hade väl kunnat säga: "Jag vet visst, att jag lämnade min son hemma allvarligt sjuk. Skall han bli hjälpt lär väl inte det, käre Herre, göra något, att Du nu talar med mig. Du måste komma nära honom, röra vid honom eller tala med honom, då kunde det finnas något hopp". Men mannen slår bort alla sådana tankar, förblir vid Guds ord och tror det så säkert som om han såg sin son där framför sig frisk och sund. Om hans hjärta inte varit så sinnat, hade han inte låtit sig sändas hem med det blotta ordet. Men han är väl tillfreds med det, som Johannes så vackert säger: Då trodde mannen det ord som Jesus sade till honom och gick.

Där ser du vad tron egentligen är, om du rätt vill beskriva och måla den. Den är ingenting annat än att du håller för visst och sant, vad Kristus tillsäger dig i dopet, i sitt evangelium och i nattvarden. Håll dig med hela ditt hjärta till denna tillsägelse och låt inte andra tankar villa bort dig från denna tro. Vi känner oupphörligt synden och döden i oss. Om du nu inte håller dig till Guds ord utan låter

det fara och vill döma efter som du känner, så skall synden föra dig i ångest och förtvivlan, och döden skall med makt rycka bort dig. Men vad gör en kristen? Synden bekänner han och vet, att han förtjänar döden. Men han håller sig vid Guds ord med all sin kraft och säger: "Kristus har dött för mig, därför är jag fri från synden och kan inte dö. Varken djävul eller död har någon del i mig. Kristus har fullgjort och gottgjort för mig, vad jag är skyldig". Det är att tro rätt, och det är omöjligt, att den som håller sig vid Guds ord kan bli bevisken och bedragen.

Du säger kanske: "Jag ser ingenting sådant. Mycket mindre har jag det som jag skall tro på. Jag bara hör det, men vem vet om det är sant"? Svar: Vad Guds ord säger dig skall du tro det, så blir du förvisso inte bedragen. Till slut skall det säkert gå i uppfyllelse. Gör som mannen i texten, han som också måste hålla sig till Jesu blotta ord. Han såg inte, att det var bättre med hans son. Men då han trodde Jesu ord, kom hans tjänare och sade honom, att hans son var frisk och sund. När han kommer hem, ser han det med egna ögon. Han behöver då inte mer tro, det har verkligen gått just som han hade trott det.

Så skall det vara med oss också. Syndernas förlåtelse och evigt liv har vi men förnimmer det inte. Om du än idag hört predikan, begärt avlösning och gått till Herrens bord, så är du till din person liksom igår. Du känner alls ingen förändring hos dig, du har ditt gamla kött och blod som förut. Stöt dig inte på det utan håll dig fast vid Guds ord, som tillsäger dig syndernas förlåtelse och evigt liv. Gå med denne man utan alla tvivlen, så skall visst din stund komma. Så som du tror syndernas förlåtelse och evigt liv genom Kristus, så skall du i sinom tid finna det i det andra livet. Här har vi det enbart i Guds ord och genom tron, men där påtagligt och i erfarenheten. Det förläne oss Gud, vår käre Fader i himlen, för sin Sons, Jesu Kristi, skull genom sin Helige Ande. Amen.

Avsändare:

Lutherläsaren
Kristian Norrback
Ginstigen 171,
66100 Malax,
Finland



REDAKTÖR: Markus Engström, Tjärhovsvägen 34, c 3, 64100 Kristinestad, Finland. Tel. +358(0)50-358 97 97.
E-post: mkeengstrom@gmail.com.

ANSVARIG UTGIVARE: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland.
Tel. +358(0)50-919 57 04.
E-post: kijana@mbnet.fi.

REDAKTIONELLA MEDARBETARE: Tord Carlström (Sannäs), Jan-Erik Back (Korsholm), Lars Lövdahl (Vasa) och Tom Lövdahl (Lappfjärd).

LUTHERLÄSARENS WEBADRESS:

www.lutherlasaren.net

NYA PRENUMERATIONER OCH AVBESTÄLLNINGAR:

Sänds till ansvarig utgivare: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 57 04.
E-post: kijana@mbnet.fi.

LUTHERLÄSARENS BANKKONTO är Nordea, Kristinestad, Finland.
IBAN: FI08 2026 1800 0072 90.
BIC: NDEAFIHH

LUTHERLÄSARNA RF:S FO-NUMMER: 3355254-3.

LUTHERLÄSARENS BOKLÅDA, KONTAKTUPPGIFTER:

Bror-Erik Wikström,
Bölevägen 124, 64240 Böle, Finland. Tel. +358(0)6-225 8144.
Närpes Sparbank, IBAN: FI06 4963 1020 0234 74
BIC: ITELFIHH